

Kolozsi László

A z o k h o z , a k i k r ő l
- n y i t á n y f a n t á z i a -

"Az írás az ima egyik formája"

Kafka

A téli vadászat id. Brueghel képén. A Karamazov testvérek. Van Gogh tájképei. Johann Sebastian Bach. Händel Messiása. A Hetedik szimfónia. Nem kívánom persze mindet felsorolni, csak egyet hagy emeljek ki azon művek közül, melyek beteljesítették nálam a művészet kezdetektől létező, de csak Rilke által megfogalmazott feladatát, amely nem is olyan magabiztosan van, mint ahogy azt ez a mondat: változtasd meg életed! sugallja, mert ez feltételez valami erkölcstelent, valami hirtelent: félre is lehet érteni, mert nem pályamódosításról van itt szó, hanem sokkal inkább az eltökéltség szilárdításáról, komoly kalandról, mely után arcunk úgy látjuk meg, akár egy tükörben, akár egy szemben, mint az említett Bach magát, az elcsépelet Air tételben – és sokkal inkább van itt szó kellésről, arról, hogy lehet ugyan a régi módon, a megszokott kellékek, emberek között, főleg esős időben ismerős utcákban élni, de, mondjuk így, más lelkülettel kell: mert bár minden megvan, (akár a régi foxtrott), minden mást jelent.

Mintha, hisz legegyszerűbb ezt hasonlattal kifejezni, sorsunk szimfóniáját sikerülne végre értőbben megszólaltatni.

Csak egyet hagy emeljek ki. Egyet, mely rendhagyó e művek közül, mert film, s véleményem szerint a film, legalábbis egyelőre, nem művészet, ugyanis a filmet néző személy, kicsit erősen fogalmazva, elveszíti egyéniségét – filmhősnél jobban, és ez a veszély, *öntudatlanabban*, nem lehet senkivel azonosulni – minden néző maszkot visel, arctalan, mondhatnám, hisz az egyéniség kósza nyomait leginkább az arc viseli magán (magán-arc) akár a bánatot, még az általam jónak tartott filmalkotások is ilyenek, álnokok, kéméletlenek, még Antonioni művei is, Wenders Dolgok állása is, Rohmer filmjei is, Tarr Béla Kárhozata is, még Tarkovszkij Nosztalgija is, csak a Sztalker nem: a Sztalker nem!

Bár nem láttam még, már évek óta úgy beszéltem róla, mintha láttam volna, elmesélték; az összes többi Tarkovszkij filmet megnéztem, vagyis voltak elképzeléseim, sejtettem azt is, hogy ez, hogy is mondjam, mintha már nem is film lenne, egy barátom azt mondta: "az már több", és én azt mondtam: "így igaz", mintha láttam volna, pedig csak akkor láttam először, május 13-án, este, a Kamaraterem fél nyolcas vetítésén – abban a moziban, ahol csak un. művészfilmeket adtak, akkoriban újították fel, a régi, szűk fotelokat kényelmesebbre cserélték, a mennyezet stukkóit arannyal fújták be, szecessziós lett, mint az egykori tudományos színháznak nevezett mozik, a jegyszédőnő csinos

volt, szőke. A harmadik sorban ültem. Egyedül. Úgy volt kedvem egyedül menni moziba.

Bár a többiek is, más nézők, mintha egyedül jöttek volna, vagyis maguk maradtak, kifelé jövet legalábbis, abban a korántsem meglepő mély szótlanágban, amikor nem hangzottak el a szokásos, idegesítő kérdések, hogy tetszett, milyennek találtad, aztán végképp, és úgy éreztem már örökké, egyedül maradtam, eladdig soha olyan magányos nem voltam, később is csak egyszer, évek múlva, mikor szerelmes lettem egy jogászlányba, és nyári, esti sétám közben eltévedtem, kedves városrészemben, Fodorkertben, ami mintha nem is annak a városnak a része lett volna, ahol annyi év óta éltem, s a házból, ami előtt megáltam, tétovázva és roppant éberen mégis, kiszűrődött holmi zongoraszó, pontosabban a Goldberg variációk szomorú áriája; s akkor, a Sztalker megtekintése után, szinte riadtan, elindultam, hogy megkeressem a Kamarateremtől mindössze három sarokra lakó barátomat: el kellett mennem a Nagyszínház előtt, odabent kényes szoprán énekelt, a távolban valami szirénázott, s mintha lassabban jártam volna, sokkal, de sokkal lassabban mint egyébként, mentem, talán órák óta már, természetesen koromsötét volt, a lépcsőházban, ismerősöm lépcsőházában durván kopogtak a lépéseim, felsétáltam a harmadik emeletre, s amikor az ajtó elé értem, már tudtam, hogy nincs odabent senki, és természetesen nem is lehet, nem is kopogtam, álltam a körfolyosón, a korlátnak támaszkodva, néztem lenn a macskaköves udvart – halkan esni kezdett, és én arra gondoltam, vagyis hittem: képes lennék mindenre, nem csak lelkem, hanem már a testem is erős, s akkor odalent, mintha felemelkedett volna kissé egy kerti szék.

A Sztalkerben van egy válasz. Amikor megkérdezik az író, hogy miről ír, azt válaszolja: az olvasókról. "Az olvasókról írok!"

Mi másról is lehetne? Csakis az olvasókról. Mert az írókat, akik csak "csilingelnek, akár a jáde, pedig úgy kéne zörögniük, mint a kő" (tao), hiába hiszi bárki az élet mélyebb ismerőjének; bölcsnek vagy netalántán boldognak mondani őket balgaság, hiszen éppen azért írnak, hogy önmagukat töltsék fel némi örömmel, boldogsággal, bölcsességgel, s a dallam, amely

bennük zengett, ha úgy hozza az olvasók sorsa, összecseng majd a bennük lappangó, szomorú zenével.

Az írás az ima egyik formája, és ebben az olvasóról szóló imában benne foglaltatik az a mondat: add, Uram, hogy önmagát általam mélyebben ismerje, és ezáltal váljon hűbb és alázatosabb szolgálóddá!

A legőszintébb az lenne tehát, ha minden írásmű megszólítással kezdődne, valahogy így: *Tel!*, kedves, vagy nyájas vagy tisztelt olvasóm, attól függően, hogy a regény miről szól, ha a témája a szerelem, akkor így is kezdődhetne: *te! árva, magányos lélek*, vagy ha a robusztus vágyakozás a gazdagság után: *te!, ki könyvemet megvetted; engedd meg, hogy vergiliusod legyek a sötétlő erdőn túl, és magadnak megmutassalak, ezer alakban, vagyis kedves olvasóm, engedd meg, hogy meséljek rólad.*

De az is lehet, hogy ez már túl őszinte lenne.
Ki merné ezek után elolvasni a második mondatot?

Pavlovits Tamás

A z i d ő é s a t e t t

(az Írás egy helyének értelmezése, Kierkegaard és Heidegger időfelfogására tekintettel)

*"Kezeteiben születik az idő,
ha szíveikben van a végtelen."*

A

Az időről gondolkodunk.

Még fenntartjuk magunknak a jogot, hogy elgondolkodhassunk afelől, ami bennünket érint.

Nem célunk újat mondani. Mit is jelent egyáltalán az, hogy "új"? Gondolkodunk. Gondolkodásunkkal az eredet felé indulunk. Egyedül eme eredet felé pillantva mondhatunk valami, nem újat, de eredetit. Az eredetből feltörőt. Nem biztos, hogy ez megtörténik, de mindig nyitottnak kell lennünk rá.

Martin Heidegger a *Lét és idő* második szakaszának hatodik fejezetében az időhöz való viszonyulást kétfelé osztja: vulgáris vagy inautentikus, illetve autentikus időfelfogásra. A vulgáris időmegértés az időt mindig vándorló most-pontként közelíti meg. Ezzel szemben Heidegger az időnek a jelenlétből való elgondolására tesz kísérletet. Minden, ami van ugyanis kizárólag, mint jelenlét lehetséges. Miáltal valami jelenlétként feltűnik, meghatározódik a jelen, ami az idő aspektusa is egyben. A lét